das ta „Eesti arstiteaduslise sõnastiku“ (Tartu, 1914), mis oli põhjalikumaid iseseisvuseelseid eestikeelseid oskussõnastikke.

„Vaba Maa“ 1918, nr. 8 (J. Luiga); Pvl. 1918, nr. 45 jm. saadud andmed.

A. V-s.

NIKLASEN, vt. **NICLAS(S)EN.**

NIKOLAI, ülempiiskop, vt. **LEISMAN.**

NILP, Jaan, kaupmees, sünd. 28. X 1856 vkj. Tartumaal Vastse-Nõos Verevi külas kehviku lapsena, oli noores eas rändkaupmeheks, selliks Tartu kauplusis ja lõpuks iseseisvaks riidekaupmeheks Tartus Kaubahoovis. N. oli Kaubahoovi kaupmeeskonna vanemaks ja 1902—12 linnavolinikuks eesti valijate esindajana; surn. 11. V 1912 vkj. Tallinna lähedal (maetud Tartus). — N. oli abielus Anna Ehrlich'iga (sünd. 2. X 1862 vkj., surn. 31. I 1929 ukj.), kes oli agaralt tegev Tartu Lasteaia Seltsis, vaeste hoolekande alal, Tartu Naisseltsis jm. Mõlemad jätsid suurema osa oma pärandist, umb. 70 000 kr. väärtuses, Bergmann'i Abirahale (vt. T. Bergmann) kutsehariduse levitamiseks.

Post. 1912, nr. 108 ja 1929, nr. 31; Puhja ev. luteri usu koguduse õpetajalt T. Markus'elt, K. Kurrik'ult (Tartus) jm. saadud andmed. *K. P.*

NINEVE, Friedrich, arhivaar, sünd. 18. VIII 1857 vkj. Viljandimaal Vana-Võidu mõisas erustunud soldati pojana, sai üldhariduse Tartus vene eraalgkoolis, Rannu khk-koolis ja Peterburis, omandas 1898—1901 arhivaari erihariduse vabakuulajana Peterburi arheoloogia instituudis; ta teenis 1874—1910 Vene mereministeeriumis mitmesuguseil ametikohtadel, a-st 1898 ministeeriumi arhiivi abijuhatajana ja a-st 1894 ühtlasi ajakirja „Морской Сборникъ“ toimetuse asjaajajana ning kontorijuhatajana, samuti kaastöölisena Vene laevastiku ajaloo koostamise komisjonis. N. erustus 1910 riigiteenistusest, olles tõusnud tõelise riiginõuniku astmesse. Koos insener J. Russwurm'iga asutas ta arhiivide ehitamiseks ja tehniliseks sisustamiseks äriettevõtte, mis laostus Maailmasõja ajal. Töötanud 1917—20 Kaukaasias majanduslikes asutisis, siirdus ta kodumaale, korraldas alates nov-st 1920 ajutise tööjõuna Tartu ülikooli arhiivi, oli maikuust 1921 juulini 1925 Riigi Keskarhiivi abijuhataja kt., ühtlasi a-st 1921 juunini 1922 Keskarhiivi juhataja kt.; surn. 21. IV 1929 ukj. Tartus (maetud Rannus). — N. on avaldanud mõningaid arhiivinduslikke küsimusi käsitlevaid raamatuid ja artikleid, ms. ka „Ajaloolises Ajakirjas“. Neist töist mainitagu „Критическій отзывъ Ф. А. Ниневе по поводу реферата А. И. Лебедева „Дѣлопроизводство въ учрежденіяхъ, какъ базисъ архивной работы““ (Moskva, 1914). Selle töö eest valis Moskva arheoloogia instituut N-i oma tegevliikmeks. Ta oli ms. tegev ka Keiserlikus Sõjaväe Ajaloo Seltsis. N. omab A. R. Cederberg'i (vt. ka *Suppl.*) kõrval suuri teeneid Riigi Keskarhiivi esialgsel korraldamisel.

F. N. isiklik arhiiv ERKA-s; R. Övel ja O. Liiv, Eesti riiklikust arhiivindusest („Ajalooline Ajakiri“ 1930, nr. 1/2); Pvl. 1929, nr. 116; õpetaja J. Lattik'ult (Viljandis) saadud andmed.

O. L.

NOCKS, Johann Jakob, eelärkamisaja tegelane, Fr. R. Faehlmann'i ja Fr. R. Kreutzwald'i (vt. neid ka *Suppl.*) sõber, sünd. 7. II 1800 vkj. Koeru khk-s Liigvalla mõisavalitseja pojana, õppis Rakvere kreiskoolis, Tartu gümnaasiumis ja ülikoolis 1819—22 õigusteadust, mille kursust ei lõpetanud. N. teotses koduõpetajana, a-st 1826 Rakvere kreiskooli õpetajana ning 1847—58 sama kooli inspektorina; 1858—64 oli ta Eestimaa koolidedirektori abi ja Tallinna kubermangugümnaasiumi inspektor. N. pensioneeriti 1864; surn. 15. III 1890 vkj. Tallinnas. — Õpetatud Eesti Seltsi asutamise järel astus N. varsti selle liikmeks ja tegi väljastpoolt seltsile kaastööd niihästi muinasleidude kui ka rahvariiete kirjeldamise ning keele alal. Ta ainsa kirjutisena on ilmunud „Zwei alte Gräber bei Kurküll in Estland“ (Verh. GEG III, 1, 1854, lk. 44 jj.). Mõningate andmete põhjal on N-i peetud seni V. Blagoveštšenski (vt. ka *Suppl.*) nime all käibinud brošüüri „Der Ehste und sein Herr“ (Berliin, 1861) autoriks või kaasautoriks, ent see oletus ei näi olevat põhjendatav.

E. Kirj. 1935, nr. 7 (G. Suits).

M. L.

NODCKEN, vt. **NOTKE.**

NOLCKEN, Johann Heinrich Wilhelm v., lepidopteroloog, sünd. 30. VIII 1813 vkj. Saaremaal Haeska mõisas, teenis Vene sõjaväes, kus ülendati kind-

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 219